

מכתב כללי לכבוד פסח

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn. N.Y. 11213
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשכ"ה
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

הקב"ה קבע את יציאת מצרים בחדש האביב, והתורה מצַנֶּה לדאוג במיוחד שהפסח יחול תמיד בחודש האביב: שמור את חודש האביב ועשית פסח לה' אלקיך, כי בחודש האביב הוציאך ה' אלקיך ממצרים לילה.

כדי לכוון שחג הפסח יחול בחודש האביב – והרי לוח השנה שלנו קבוע לפי הירח, דבר היוצר הבדל בכאחד עשר יום משנת החמה, ואילו תקופות השנה נקבעות על פי החמה – יש לנו "שנה מעוברת" כל שנתיים-שלוש (דוגמת השנה הנוכחית) בה נוסף חודש שלם (אדר). כך משתנה שנת הירח לשנת החמה וחג הפסח חל תמיד בחודש האביב. כתוצאה מכך מסתדרים גם חדשי השנה, וכל החגים, ונקבעים במועדס המדויק.

★ ★ ★

העובדה שיציאת מצרים אירעה בחודש האביב מוסברת ע"י חכמינו ז"ל כחסד מיוחד של הקב"ה, שהוציא את בני ישראל ממצרים בתקופה המוצלחת ביותר בשנה. ברם, ככל עניני התורה, יש גם בענין זה רמזים ונימוקים, הוראות רבות לכלל ולפרט. אחת ה"נקודות" שברצוני לציין כאן תובהר לאחר התבוננות בתנאים בהם אירעה יציאת מצרים.

מאות בשנים היו בני ישראל משועבדים לאומה ששלטה אז על כל עמי הסביבה, לא רק בכוחם האדיר של "רכבו ופרשיו", כי אם גם במשקל-היתר הגדול שלו בשטחי המדע, בכל המכונה עתה בשם "תרבות" ו"קידמה".

התרבות והקידמה של מצרים התבססו על כוחות ותופעות הטבע, ובמיוחד על היאור נילוס. ארץ מצרים היא שחונה ואין יורדים בה כמעט כל גשמים, אך כח ההמצאה האנושי יצר השקאה מלאכותית שהפכה את מצרים לגן פורה מוקף מדבר.

תנאים אלה יצרו תרבות אלילית מסועפת, שהיו לה שני קוי יסוד. האלהת כוחות הטבע, והאלהת כוחות האדם שהשכיל לנצל את כוחות הטבע. מכאן צעד קטן בלבד אל האלהותו של פרעה, זה שגילם באישיותו את הדוגמא המצרית לאדם "מושלם".

השקפה כזו, שראתה את העולם כהרכב של "כוחות-טבע" מרובים, שבכללם גם "כוח" האדם, בתוספת הפילוסופיה של "כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה" – הביאו לירידה רוחנית ומוסרית תהומית ביותר, עד כדי "הצדקת" רדייה ואכזריות מתועבות ביותר כלפי האדם או העם החלש יותר מבחינה גופנית.

★ ★ ★

האליליות ואמונת ההבל של המצרים הגיעו לשיא ביטויים בתקופת ההתחדשות השנתית של כוחות הטבע, בחודש האביב, חודש של "מזל טלה", והשה הוא שהיה מסמלי היסוד של ה"עבודה זרה" של מצרים.

★ ★ ★

אך הנה בא משה רבינו ובפיו בשורת "פקוד פקדתי": הגיעה השעה בה עלה ברצון אלקי אברהם יצחק ויעקב לשחרר את בני ישראל מיד פרעה ומגלות מצרים.

כבר חלפו 210 שנה מאז נתונים בני ישראל למרות פרעה, חלק מבני ישראל אף נטמע ב"תרבות" המצרית, עזרה מן עמי הסביבה

אינה צפויה כלל, שום עבד לא הצליח (עד אז) להשתחרר ממצרים. לא היו, איפוא, כל סיכויים, מנקודת מבט טבעית, לשחרור עם ישראל ממצרים, ולמרות זאת מבטיח להם משה רבינו כי הגיעה שעת השחרור, אלא שקיים תנאי יחיד לדבר: "משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח!"

— משכו ידיכם מאלילי הארץ, וקחו לכם כבש (אותו ראו המצרים כאלוה), ושחטו אותו כקרבת פסח לה'. לא די בכפירה ב"עבודה זרה" המצרית בלב, או אף בבית, בצנעה ובלאט, כי אם דוקא בפומבי, ללא פחד, לפי כל הפרטים שהיו כרוכים בהקרבת הפסח במצרים.

ואז — מבטיח משה רבינו בשם הקב"ה — לא זו בלבד שישוחררו ממצרים, אלא שאף פרעה בעצמו יצוה עליהם לצאת ממצרים, והגאולה תהיה לא בתקופה בה כוחות הטבע רדומים ונסתרים, כי אם דוקא בחודש האביב, בו מגלה הטבע את מיטב כוחו.

בכך מודגשת העובדה שאין קיימים עולמות נפרדים: עולם של טבע וכוחות הטבע, ועולם של "על-טבע" הנאבקים ביניהם, ופעמים מנצח האחד ופעמים השני. יש רק אחד ויחיד, השליט המוחלט של העולם כולו, והוא גם המאחד את כל העולם.

הכרה זו באה לביטוי הנעלה ביותר בתורת תורה, זה נקודת היעד של יציאת מצרים, שהחל ב"אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, לא יהיה לך אלקים אחרים" גו'.

★ ★ ★

כבמצרים בעבר, כך גם עתה מצויים כאלה המבססים חייהם על האלהת הנקראים בשם כוחות הטבע, בתוספת "כוחי ועוצם ידי" של האדם. אחרים מצאו "מוצא" שבביתם יש מקום גם לקב"ה אך בחברה הם "ככל האדם", "נהיה כגויים", ואדרבה: יותר "גוי" מהם.

בא חג הפסח ומזכיר פעם נוספת: "פקוד פקדתי" — אין לפניכם כל ברירה. הקב"ה זוכר אתכם, וחייב להיות: "משכו", משיכת ידים מן ה"עבודה זרה" של הארץ, בכל צורה בה היא באה לידי ביטוי, ועשיית הדבר בפומבי, ללא פחד, ובאומץ. "וקחו לכם" — קחו את עצמכם ואת כל השייך לכם, כל האפשרויות וכל הכוחות, לכם אתם, ל"אני" היהודי האמיתי והנצחי.

את כל זאת יש לעשות "בחודש האביב", לא להתבלבל ע"י המתעים שמאחר וקיים עולם פורח, שבמרכזו האדם וכוחו ועוצם ידו, הרי "אלה אלקיך", זה האליל שלך אליו אתה משועבד, ואין כל מקום ר"ל להקב"ה —

כי אם, אדרבה: "בחודש האביב הוציאך ה' אלקיך ממצרים", העולם הפורח על נפלאותיו מביאים לראייה ברורה יותר של האמת — בנוסח חכמינו ז"ל — אשר "ה' אלקינו (הוא) מלך העולם, שלא חיסר בעולמו כלום".

★ ★ ★

יעזור ה' ויצליח שפסח — זמן חרותנו — יביא את כל אחד ואחד, בתוך כלל ישראל, לחירות אמיתית מכל הפרעות ומיגבלות לעבוד את ה' בלבב שלם,

וגאולת הפרט תביא את גאולת כלל ישראל, הגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו.

בברכת לחג הפסח כשר ושמח,

מ. שניאורסאהן

להתרשם מה שלאחרים לילה ואין רואים את האמת, כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יורח ה' וכבודו עליך יראה (ישעי', ס, ב).
"בחודש האביב . . . בנוסח חכמינו ז"ל: ברכות מג, ב. והנה לכמה אחרונים (א"ח סרכ"ו) ניסן לאו דוקא, אבל י"א דדוקא הוא (שד"ח אסיפת דינים מע' ברכות רס"ב. ושי"ג). והנה אדמו"ר הזקן בלוח ברכות הנהנין (הראשון) כי דאחר ל' יברך בלא שם ומלכות (מוכת דניסן לאו דוקא), אבל בסדר ברה"ג (שבסידורו פ"ג סי"ד) השמיט זה. ואף שי"ל בדוחק דטעמו מפני דס"ל דאין לברך כלל אלא פעם אחת (ועדיין יקשה למה לא ביאר דברי השו"ע "בימי ניסן" דהיינו לאו דוקא — כמו שהוסיף ביאור בכמה דינים שבברה"ג), י"ל — דהשמיט מפני דכמשנה האחרונה ס"ל ד"בימי ניסן" כפשוטו — דדוקא. וא"כ א"א "לאחר ל'". ואכמ"ל.

וקחו לכם: למשפחותיכם (דוקא), וכהודעת משה: בכנינו ובבנותינו — כל הארבעה בנים (ובנות), מן החכם ועד השאינו יודע לשאול.
בפומבי: ראה שו"ע רבנו הזקן ר"ס תל. נקודת היעד: כמש"ג בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את ה' (שמות ג, יב) וראה ז"ח ר"פ יתרו: בכל יומא אפיק כו'. וראה תניא פל"א שם. "נהיה כגויים": יחזקאל כ, לב.
אין לפניכם כל ברירה: יחזקאל שם. תנחומא נצבים ג. נתבאר בקונטרס ומעין מ"א, פ"ג.
לכם . . . ל"אני" היהודי: ראה שמו"ר פט"ו, כ"ג: לכם מה"ד יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך.
אדרבה: "בחודש האביב: להעיר מלקו"ת במדבר (ג, א). סד"ה החדש הזה — לכ"ק מ"ח אדמו"ר — בס' המאמרים ה"ש"ת.
הוציאך . . . ממצרים: לילה. וכן גם עתה אין

ואין יורדים בה כמעט כל גשמים: ראה רש"י ויגש"ו, י. דברים יא, י.
כח ההמצאה האנושי: רש"י ר"פ מקץ.
של פרעה: שמו"ר פ"ח, ב. תנחומא שם.
"כוחי ועוצם ידי": דברים ח, יז. וראה סמ"ג מל"ת סד. וארא בחלום כו' שכחת את העיקר כו' והתבוננתי כו' והנה יסוד גדול הוא כו'. תהומית ביותר: וקרא יח, ג ובתו"כ (ובפרש"י) שם. ובקה"ר עה"פ והארץ לעולם עומדת דמצרים דוגמת ערוה באדם.
לשי"א ביטויים: רמב"ן וצרור המור שם.
חלק מבני ישראל: שמו"ר פ"ד, ג. וראה תניא פל"א.
שום עבד: מכילתא יתרו יח, יא.
תנפי יחיד . . . "משכו: שמו"ר פט"ז, ב: כל זמן כו' משכו כו' שבכך כו'.

קבע: ראה שמות רבה פט"ו, יא: החדש הזה כו' כשבחר ביעקב ובניו קבע כו'. אור התורה (להצ"צ) ע"פ זה (ע' רסד).
מצוה . . . שמורה: דברים טז, א ולרמב"ן (לשרש הא' ודסה"צ להרמב"ם) ולבעל ההלכות זוהי מ"ע (לעבר השנים, או — מושמרת את החוקה). וראה סהמ"צ סוף מ"ע קנג: באו רמוזם כו' שמור כו' הורה כו'. וביד הל' קדה"ח בתחלתו ורפ"ד.
מוסברת: מכילתא לשמות יג, ד (הובא בפירש"י שם).
אחת: ראה רמב"ן בא (יב, ג) וצרור המור שם (יב, א) ועיין זח"ג (רנא א).
ששלטה אז על כל: מכילתא לבשלח יד, ה: היה פרעה שולט מסוף העולם ועד סופו. וראה זח"ב, ו, א. במשקליתיה הגדול: ראה זח"א קכה, סע"א.
ובמיוחד . . . ילוס: יחזקאל כט, ג.